

VIRI, Objava arhivskih virov, br. 4, Ljubljana 1991.**Franc Rozman, KORESPONDENCA ALBINA PREPELUHA–ABDITUSA**

Već sam naziv časopisa (IZVORI, Objavljivanje arhivskih izvora), pokazuje tematiku kojom se bavi te je stoga za nas veoma zanimljiv. Ovaj broj časopisa posvećen je u cijelosti korespondenciji poznatog slovenskog socijaldemokratskog teoretičara i publiciste Albina Prepeluha–Abditusa iz razdoblja od početka ovog stoljeća do nastanka Jugoslavije po završetku I. svjetskog rata i propasti Habsburške Monarhije. Opseg ovoga broja je 83 stranice. Na početku je *Uvod* autora Franca Rozmana, zatim slijedi popis korespondenata te tekstovi njihovih pisama (osim pisama upućenih A. Prepeluhu, tu su i njegova pisma raznim adresatima), što obuhvaća najveći dio ovoga sveska (str. 7–77), iza toga je na dvije stranice naveden kronološki popis objavljenih pisama (str. 79–80), zatim kazalo osoba koje se spominju u korespondenciji (str. 81–82) te na kraju sadržaj (str. 83).

Ovaj svezak časopisa VIRI izašao je u Ljubljani 1991. godine kao izdanje Arhivskog društva Slovenije, a njegovo izlaženje financiralo je Ministarstvo za kulturu Republike Slovenije (Ministrstvo za kulturo Republike Slovenije).

Na samom kraju sveska, u posebnom okviru u kojem je naveden UDK broj i osnovni podaci o časopisu, najsazetije je opisana objavljena korespondencija kao "... značajan izvor za povijest slovenske socijaldemokracije i slovenske povijesti uopće. Također je i jedna od rijetkih sačuvanih korespondencija."

Autor Franc Rozman je u Uvodu na slovenskom i njemačkom jeziku (str. 3–5) iznio više problema vezanih uz objavljivanje korespondencija slovenskih političara u prošlosti te detalje o svom radu na objavljivanju ove korespondencije. Naime, on se već godinama bavi sakupljanjem pisama slovenskih socijaldemokrata u našim arhivima, kao i onima u Evropi. Plod toga rada je i ovaj broj VIRA. Riječ je o zaokruženoj cjelini Prepeluhovog djelovanja i dopisivanja do prijelomnog razdoblja po završetku I. svjetskog rata. Predstoji rad na objavljivanju drugog dijela korespondencije od 1919. godine do Prepeluhove smrti 1937. godine. U drugom razdoblju dogodile su se velike promjene kako u slovenskoj socijaldemokraciji, tako i u životu Albina Prepeluha koji tada izabire drugačiji politički put. U tom drugom dijelu pojavit će se i sasvim drugi korespondenti, jer se javljaju i "druge političke kombinacije, problemi i sudbine", kako kaže autor F. Rozman. Korespondenciju je sačuvao sin A. Prepeluha, umirovljeni odvjetnik Marko Prepeluh, čijom ljubaznošću je omogućeno njeno proučavanje i objavljivanje. Kako ovo dopisivanje A. Prepeluha obuhvaća razdoblje od skoro dvadeset godina, ono dobro oslikava i znatan te važan dio slovenske političke i kulturne povijesti.

U ovoj Korespondenciji objavljeno je ukupno 169 pisama (str. 7–77) iz razdoblja 1902–1918. godine. Pisma su objavljena po abecednom redu korespondenata, pri čemu su Prepeluhova pisma uvijek iza pisama pojedinih korespondenata. Veći dio pisama upućen je Albinu Prepeluhu (11 adresata), a manji dio odnosi se na pisma koja je on pisao prijateljima, kolegama i političkim istomišljenicima (Dragotin Lončar, Anton Dermota, Janez E. Krek,

Ivan Cankar, Karl Kautsky i Henrik Tuma). Autor F. Rozman nije u sačuvanim pismima mijenjao sintaksu i gramatiku, a njegovi ispravci odnose se samo na najočitije pogreške ili ispuštena slova. Dakle, stilski su pisma ostala nepromijenjena. U bilješkama se nije opširno raspisao o pojedinim osobama spomenutima u pismima, samo ih kratko navodi uz naznaku godina rođenja i smrti. U uvodu to objašnjava time, što su biografije većine njih uglavnom već objavljene ili u *Slovenskom biografskom leksikonu* ili *Enciklopediji Slovenije*, ili pak u *Primorskom slovenskom biografskom leksikonu*. Isto se odnosi i na bibliografske podatke o objavljenim člancima i djelima što se spominju u pojedinim pismima.

Nas će posebno zanimati da su izmedju ostalih pisama objavljena i dva pisma koja je Prepeluhu uputio Antun Radić (22. siječnja i 10. travnja 1909. godine). Ostali adresati su: Eduard Bernstein, Anton Dermota, Josip Ferfolja, Dragotin Gustinčić, Janez E. Krek, Karel Linhart, Dragotin Lončar, Vladimir Ravnihar, Karel Schweiger, Lojzka Štebi i Henrik Tuma.

Veliku pomoć čitačima predstavlja kronološki popis objavljenih pisama pri kraju sveska. U popisu su izdvojene godine i unutar njih po nadnevcima pojedina pisma od početka do kraja godine, s navedenim rednim brojem pisma i brojem stranice na kojoj se ono nalazi. Time je olakšano snalaženje u tekstu i pronalaženje pisama s obzirom na vrijeme nastanka. Iza toga, u kazalu osoba je lako pronaći sve osobe spomenute u pismima.

Ova objavljena korespondencija može poslužiti kao pomoć ili svojevrsni orijentir i našim arhivistima kada budu radili na sličnim poslovima sređivanja osobnih rukopisnih ostavština, ili pak samo korespondencija unutar toga.

Nikolina Krtalić

DOMETI. Časopis za kulturu i društvena pitanja. Rijeka. Godina XXIV. broj 1/2/3, 1991.

Ovaj je tematski trobroj Dometa posvećen 700. obljetnici Svetišta Majke Božje Trsatske na Trsatu (Rijeka) pod zajedničkim naslovom »Prošlost i sadašnjost Trsatskog svetišta«. U njemu su objavljeni autorizirani tekstovi s Mariološkog simpozija održanog u organizaciji Mariološkog instituta i Franjevačkog samostana na Trsatu 11. i 12. svibnja 1990. godine na istu temu.

»Prošlost i sadašnjost Trsatskog svetišta« obrađena je u četiri tematske cjeline: Povijesna građa i zapisi; Književna glazbena i pravna spominjanja; Likovna nadahnuća i svjedočenja i Odjeci u tradiciji i kultu. Ne ulazeći u prikaz brojnih, sa znanstvenog i stručnog gledišta veoma vrijednih radova koji osvjetljavaju mnogostruko (religiozno, povijesno, kulturološko značenje), u ovom prikazu osvrnut ćemo se samo na dva priloga koja su izravno vezana s pitanjem izvora za hrvatsku povijest i upućuju na jednu nedovoljno istraženu pojavu iseljavanja Hrvata u srednjem vijeku i njihovu integraciju u talijanskoj sredini.